

تحلیل اقتصادی صنعت سنگ (با تأکید بر سنگ‌های ساختمانی و تزئینی) [۱]

پریسا یعقوبی منظری

پژوهشگر و عضو هیات علمی مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
pyaghobi@gmail.com

معادن با توجه به شرایط موجود، تنگناهای مالی، مشکلات مربوط به منابع انسانی و بهره‌وری پایین و واردات و صادرات و ضعف در برنامه‌ریزی و سازماندهی مناسب برای صادرات و ورود به بازارهای جدید. پیشنهاد می‌شود برای رشد جایگاه این صنعت در اقتصاد ایران اعطای تسهیلات به این بخش افزایش یابد، اعتبار اسنادی LC برای این بخش گشایش یابد و کشورهای آسیای میانه به عنوان بازارهای هدف در نظر گرفته شوند تا از هزینه‌های حمل و نقل به میزان زیادی کاسته شود.

مقدمه

امروزه رشد جمعیت و توسعه کشور و به دنبال آن ضرورت پاسخگویی به نیاز فزاینده مسکن و احداث مجتمع‌های مسکونی، اداری و صنعتی، اهمیت اکتشاف و بهره‌برداری از سنگ‌های ساختمانی، تزئینی و نما را دوچندان کرده است. از طرف دیگر این معادن همچون ده‌ها ماده معدنی دیگر از قبیل مس، سرب، روی، آهن، منگنز، زغال سنگ و ... به جهت تحریم نفتی غرب در صدور مواد غیرنفتی و ارزآوری جایگاه خاصی یافته است و در نتیجه لزوم توجه به این بخش را روز به روز ضروری‌تر می‌نماید.

سنگ‌های ساختمانی و تزئینی / ارزش افزوده / بهره‌وری /

صادرات

چکیده

صنعت سنگ در سال‌های اخیر توانسته است توان بالقوه خود را برای ایجاد شغل و ثروت نشان دهد. هر چند که بسیاری از فعالیت‌های استخراج، فرآوری و فروش داخلی و خارجی سنگ ایران توسط بخش خصوصی صورت گرفته لیکن بازار سنگ ایران در سه دهه اخیر، به تدریج رونق داخلی و خارجی روزافزونی داشته است.

در این مقاله به بررسی وضعیت اقتصادی رشته فعالیت‌های سنگ‌های ساختمانی و تزئینی پرداخته شد و نتایج نشان دادند که درخصوص حوزه تولید، میزان اشتغال‌زایی این صنعت بسیار بالا است. از عمده‌ترین مشکلات این صنعت نیز عبارتند از: عدم استفاده از روش‌های مدرن و فناوری‌های مناسب که منجر به کاهش تولید و بهره‌وری می‌شود، مقیاس تولید نامناسب، بازار، عدم وجود بانک بزرگ و جامع اطلاعات مربوط به تولید، مصرف، واردات، صادرات، عرضه، تقاضا، قیمت، بازیافت، ذخیره، ذخیره

کشورمان ایران یکی از چند کشور تولیدکننده سنگ در جهان است که سالانه حدود ۱۰ میلیون تن انواع سنگ در آن استخراج می‌شود اما به علت پائین بودن فناوری بهره‌برداری از معادن و فرآوری آن در کارخانجات سنگ‌بری از یک سو و پیشی گرفتن کشورهای صنعتی در بخش فرآوری و ساخت ماشین‌آلات صنعت سنگ و ارتقای استانداردهای تولید از سوی دیگر تاکنون نتوانسته است در عرصه بین‌المللی رقابت کند و جایگاه شایسته خود را بیابد [۲].

صنعت سنگ کشور به رغم پیشرفت‌های اندک دهه اخیر هنوز از بستر سنتی خارج نشده است. نبود ثبات در سیاست‌گذاری موجب شده تا ایران جایگاه پنجمی خود در جمع صادرکنندگان سنگ را در چهار سال اخیر از دست بدهد و با سقوطی ۱۲ پله‌ای به جایگاه هفدهم بسنده کند، سقوط رتبه صادرات سنگ ایران در حالی صورت گرفته که در این مدت رتبه کشورهای منطقه مانند ترکیه به سوم ارتقا یافته است [۳].

تحولات اقتصادی داخلی و رکود حاکم بر اقتصاد جهانی موجب شده که تولیدکنندگان داخلی در رقابت با تولیدکنندگان خارجی در بازار داخلی یا بازارهای هدف صادرات با چالش‌های تازه‌ای مواجه باشند. صنعت ساختمانی نقش بسیار مهمی در سیاست‌گذاری‌های صنعتی و اقتصادی کشور دارد. توسعه فناوری و کاربرد هرچه بیشتر آن در مصالح ساختمانی، سبب تحول هرچه بیشتر صنایع ساختمانی شده است. از سویی دیگر به‌کارگیری مصالح ساختمانی مناسب در صنعت ساختمان‌سازی یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر سلامت افراد می‌باشد، همچنین صادرات علاوه بر این که درآمد ارزی برای کشور در پی دارد، می‌تواند نقش اقتصادی و قدرت اقتصادی کشور را در راستای دستیابی به جایگاه مطلوب بین‌المللی، افزایش دهد، از سویی دیگر با در نظر گرفتن اینکه مصالح ساختمانی صادراتی متأثر از نرخ ارز می‌باشد در نتیجه تغییر در قیمت آن می‌تواند تأثیر بسزایی در میزان صادرات این محصولات به بازارهای خارجی داشته باشد. در نتیجه افزایش نرخ ارز در بازار کاملاً رقابتی و محدودیت‌هایی که در حال حاضر وجود دارد، می‌تواند فعالیت صادرکننده‌ها را کم‌رنگ‌تر و سرمایه‌های این بخش را به

بازارهای دیگر سوق بدهد. براساس گزارشات منتشر شده در ماهنامه علمی-تخصصی صنعت مصالح ساختمانی برای تولید صادرات محور از نظر کیفیت مشکلی ندارد، اما از نظر کمیت گرچه میزان کنونی تولید، زمینه صادرات مناسبی را فراهم کرده است ولی به میزانی نمی‌باشد که جوابگوی تولیدات داخلی و صادرات مناسب باشد [۴]. حجم نسبی صنعت ساخت و ساز در میان صنایع معدنی، فلزی و نفتی در کشورهای منطقه قابل توجه است و از این نظر کشورهای عربستان با ۳۸ درصد، امارات با ۳۶ درصد و قطر با ۱۴ درصد در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. همچنین پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۱۴، به طور سالانه صنعت ساختمانی در این کشورها به ترتیب ۵/۷ درصد، ۹/۶ درصد و ۱۲ درصد رشد کند [۵]، بر این اساس حجم بازارهای صادراتی مصالح ساختمانی کشورهای منطقه رو به افزایش است. از سویی دیگر براساس اطلاعات منتشر شده، ایران در تولید مصالح ساختمانی از حیث تولید سیمان، رتبه نهم را در بین ۲۰ تولیدکننده بزرگ این محصول در اختیار دارد و پس از آن کشورهای ترکیه و مصر در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند، ولی وجود رقبای سرسخت در این حوزه به‌خصوص در بحث قیمت‌گذاری و فقدان مدیریت یکپارچه در این شرکت‌ها شاهد تولید مازاد بر مصرف می‌باشیم [۶]. از سویی دیگر محدود بودن شعاع بازار به سبب هزینه حمل و نقل و فراگیر بودن مصرف در مناطق محلی یکی از عمده مشکلات تولید مصالح ساختمانی است. لذا با توجه به اینکه اکثر بازارهای هدف مصالح ساختمانی می‌تواند در حوزه کشورهای منطقه باشد (به‌دلیل هزینه‌های حمل و نقل و حجیم بودن این مصالح)، شناسایی بازار هدف و رقبای ایران می‌تواند سبب توسعه تولید و به تبع آن توسعه صادرات مصالح ساختمانی ایران شود. خاطر نشان می‌سازد گستره صنعت مصالح ساختمانی شامل پنج گروه اصلی می‌باشد، که هر گروه دارای زیربخش‌هایی است؛ این گروه‌ها عبارتند از [۷]:

الف) مصالح بومی: خاک، چوب و سنگ‌های ساختمانی

ب) فرآورده‌های خاکی: دانه رس منبسط شده، آجر، نسوزها، کاشی و سرامیک.

ج) مصالح سخت شونده: آهک، گچ، ملات‌ها و اندودها، سیمان و بتن.

د) عایق‌ها: عایق‌های حرارتی، عایق‌های رطوبتی و عایق‌های صوتی.

ه) سایر مصالح: مصالح فلزی، شیشه، پلاستیک، مواد مرکب، رنگ‌ها و پوشش‌های محافظ.

کشور ایران چهارمین تولیدکننده عمده سنگ جهان محسوب می‌شود اما متأسفانه سهم صادرات از این میزان تولید بسیار اندک است. با مطالعه میزان و روند صادرات سنگ در سال‌های مختلف می‌توان ملاک و معیار خوبی برای ارزیابی میزان موفقیت صادرات سنگ کشور به دست آورد، بازارهای هدف را مشخص کرد و هدف‌هایی را برای آینده صادرات سنگ در نظر گرفت [۸]. فراهم نبودن مناسبات تجاری با کشورها از یک‌سو و عدم تخصیص اعتبار مورد نیاز این بخش از سوی دیگر، موجب شده تا فعالان این بخش ناچار شوند بخشی از استحصال را به صورت خام صادر کرده و از محل درآمد آن فرآوری نمایند.

براساس بررسی‌های صورت گرفته صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی ایران در سال ۱۳۹۰ حدود ۳۰ درصد کاهش داشته است، که این اتفاق موجب شده تا تقاضا برای سنگ ایرانی در چهار سال گذشته به میزان قابل توجهی کاهش یابد، به طوری که در حال حاضر متقاضیان نه تنها علاقه‌ای برای خرید سنگ ایران ندارند، بلکه سنگ ایران را ۳۰ تا ۴۰ درصد ارزان‌تر می‌خرند و دلیل آن نامشخص بودن دوره خرید از ایران است [۹].

بدون تردید تجدیدنظر اساسی در استخراج و فرآوری تا صادرات محصول لازمه پیشرفت در این زمینه است که این خود بدون دستیابی به تکنولوژی روز و سرمایه‌گذاری امکان‌پذیر نخواهد بود.

علاوه بر این، فرآیند تولید سنگ در کشورهای در حال توسعه به سوی فرآوری بهتر و فنی‌تر به منظور افزایش صادرات در حال تغییر است و این تغییر، تقاضا برای استفاده از تکنولوژی پیشرفته از جمله استفاده از ماشین‌آلات فرآوری را تا حد زیادی گسترش داده است. از این رو در کشورهای دارای ذخایر و معادن

سنگ‌های طبیعی (مثل کشورمان) به رغم نیاز به سرمایه‌گذاری ارزی زیاد، به پیشرفت آنها کمک خواهد کرد.

مقایسه میزان صادرات کشورهای منتخب در بازه زمانی ۲۰۱۲-۲۰۰۶ نشان می‌دهد که ایران با سهمی برابر با ۰/۸۷ درصد از کل صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، در میان ۲۰ کشور منتخب رتبه هفدهم را داشته است. بزرگترین کشورهای صادرکننده سنگ‌های یاد شده در جهان کشورهای چین، ترکیه، هند و ایتالیا می‌باشد و عمده سنگ‌های صادرشده از ایران سنگ‌های بریده نشده است [۱۰].

از سویی دیگر سهم ایران از واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار شده و نشده در بازه زمانی ۲۰۱۲-۲۰۰۶ تنها ۰/۲۹ درصد می‌باشد. چین با سهمی برابر ۱۸/۶۱ درصد، بیشترین واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی را در طول دوره به خود اختصاص داده است. کشورهای سنگاپور، آمریکا، کره و آلمان هر یک بعد از چین از بزرگترین واردکنندگان سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار شده و کار نشده می‌باشند [۱۱].

لذا در این مقاله سعی بر آن است تا به بررسی وضعیت اقتصادی ایران در سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، پرداخته شود تا بتوان ارزیابی اقتصادی مناسبی از وضعیت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی انجام داد و در نهایت مشکلات موجود در این صنعت شناسایی شده و راهکارهایی جهت رفع این مشکلات ارائه شود.

۱. مبانی نظری

یکی از مطالعاتی که در خصوص مصالح ساختمانی می‌توان گفت انجام شده است، تحقیقی تحت عنوان "راهکارهای ارتقای صادرات مواد و صنایع معدنی" می‌باشد که توسط یوسف حسن پور در مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی می‌باشد. در این پژوهش عنوان شده است که برخی از گروه کالایی مصالح ساختمانی جزو صنایع معدنی می‌باشد و به همین خاطر آن‌ها را مورد بررسی قرار داده و در نهایت راهکارهایی را جهت ارتقای صادرات آن‌ها پیشنهاد نموده است.

مطالعه دیگری توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت با عنوان «تدوین برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی» در حال

فهیمی فر در سال ۱۳۷۶، مطالعه‌ای تحت عنوان بازار جهانی سنگهای تزئینی و سهم صادراتی ایران انجام داده است.

۲. بررسی شاخص‌های خرد اقتصادی سنگ‌های ساختمانی و تزئینی

۲-۱. ارزش افزوده

میزان ارزش افزوده کل صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی در سال ۱۳۸۵ برابر با ۷/۵۰۲ میلیارد ریال بوده که این رقم برای صنایع تولیدی و کارخانه‌ای ۲۶۹/۳۹۹ میلیارد ریال بوده است. میزان ارزش افزوده بخش سنگ‌های ساختمانی و تزئینی تا سال ۱۳۹۰ روندی صعودی را طی نموده و به میزان ۱۸/۶۵۶ میلیارد ریال رسیده و به‌طور متوسط میزان ارزش افزوده صنعت سنگ در میان این سال‌ها برابر با ۱۳/۶۶۲ میلیارد ریال بوده که برای کل صنایع تولیدی ۴۲۵/۹۸۸ میلیارد ریال بوده است.

انجام است که تا کنون کامل نیز نشده است، این گزارش بیشتر به مسائل و مشکلات ساختار زنجیره تأمین صنعت مصالح ساختمانی پرداخته است.

صادقی فروشانی در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی مزیت‌ها، موانع و پتانسیل بالقوه صادراتی کاشی‌های سرامیکی ایران به بازارهای هدف حوزه خلیج فارس»، به مزیت‌های ایران در تولید این محصول، بررسی مزیت نسبی و ظرفیت بالقوه صادراتی این محصول به کشورهای حوزه خلیج فارس طی دوره ۸۲-۱۳۷۸ (۲۰۰۳-۱۹۹۹) پرداخته است، نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که وضع تعرفه‌های زیاد، منجر به یک نوع حمایتگرایی افراطی از این صنعت شده که این امر می‌تواند صنعت سرامیک را به دور از رقابتی شدن در عرصه بین‌المللی به سمت ضعف و کاهش کیفیت سوق دهد و در نهایت توصیه کرده است که حمایت به صورت هدفمند و مؤثر باید صورت گیرد.

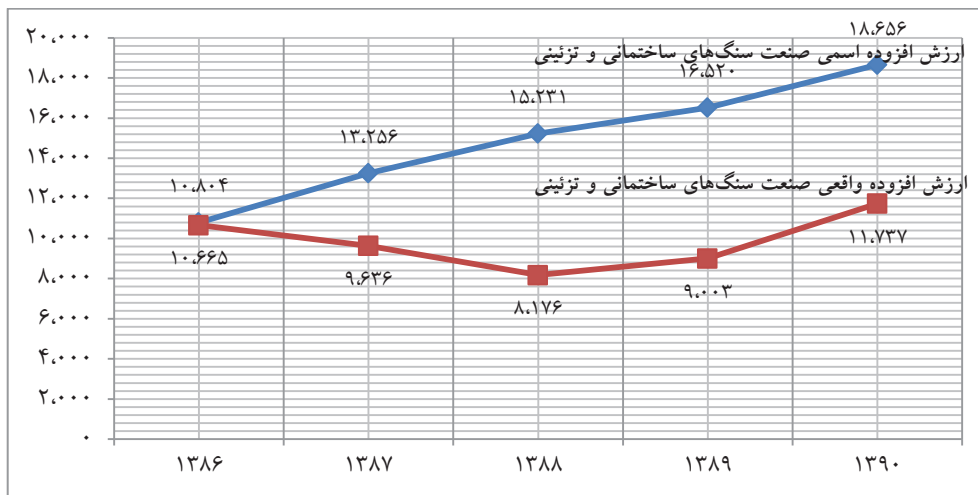
جدول ۱- ارزش افزوده سنگ‌های ساختمانی و تزئینی طی ۹۰-۱۳۸۵

متوسط رشد (درصد)	ارزش افزوده (میلیارد ریال)							فعالیت
	متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۲۰	۱۳۶۶۲	۱۸۶۵۶	۱۶۵۲۰	۱۵۲۳۱	۱۳۲۵۶	۱۰۸۰۴	۷۵۰۲	صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی
۱۸,۳	۴۲۵,۹۸۸	۶۲۴,۳۳۲	۴۹۴,۶۳۰	۴۲۰,۷۶۲	۴۰۸,۶۴۷	۳۳۸,۱۵۹	۲۶۹,۳۹۹	صنعت
سهم (درصد)								فعالیت
متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۳/۲۱	۲/۹۹	۳/۳۴	۳/۶۲	۳/۲۴	۳/۱۹	۲/۷۸	۲/۷۸	صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	صنعت

مأخذ: مرکز آمار ایران، "نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر" سالهای مختلف

اسمی را بر شاخص قیمت تولیدکننده تقسیم می‌نماییم. در نمودار (۱) ارزش افزوده اسمی و واقعی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی ایران نشان داده شده است.

همان‌طور که می‌دانیم این ارزش افزوده به‌صورت اسمی است یعنی هم اثرات افزایش قیمت و هم اثرات افزایش تولید در آن دیده شده است؛ لذا برای آن که بخواهیم تحلیل درست‌تری انجام دهیم آن را به واقعی تبدیل می‌کنیم یعنی ارزش افزوده



منبع: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۱- مقایسه ارزش افزوده اسمی و واقعی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۶ (میلیارد ریال)

در نتیجه آن، نرخ سرمایه‌گذاری افزایش یابد. به‌عنوان مثال، سیاست‌های دولت در خصوص معافیت‌ها و تخفیف‌های مالیاتی می‌تواند کارایی نهایی سرمایه و در نتیجه سودآوری سرمایه‌گذاری را افزایش دهد و به تقویت انگیزه سرمایه‌گذاری کمک نماید. به‌همین ترتیب مخارج عمومی‌ای که باعث ایجاد تسهیلات زیربنایی در جامعه می‌شود، با ایجاد صرفه‌جویی‌های خارجی، موجب تقویت انگیزه بخش خصوصی در فعالیتهای سرمایه‌گذاری می‌شود. همچنین مخارج انتقالی دولت قادر است تقاضای مؤثر در برخی از کالاها را افزایش دهد و انگیزه‌ای جهت افزایش نرخ تشکیل سرمایه ایجاد کند. مخارج سرمایه‌گذاری دولت نیز با ایجاد تراکم سرمایه در زمینه‌های ساختمان، ماشین‌آلات و ... می‌تواند موقعیت لازم را در ایجاد رشد سریع اقتصادی فراهم سازد. همچنین مخارج عمومی صنایعی که دارای آثار جانبی فراوان هستند، به نوبه خود نرخ تشکیل سرمایه را افزایش می‌دهد.

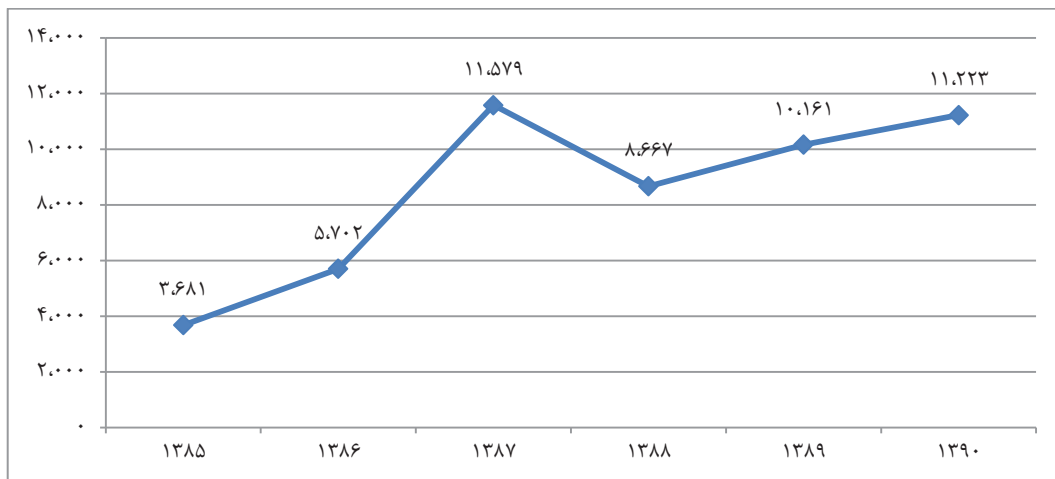
میزان سرمایه‌گذاری این صنعت در سال ۱۳۸۵ برابر با ۳۶۸۱ میلیارد ریال بوده و تا سال ۱۳۸۷ روندی افزایشی داشته و به ۱۱۵۷۹ میلیارد ریال رسیده است و پس از آن تا سال ۱۳۸۸ روندی کاهشی داشته و به ۸۶۶۷ میلیارد ریال رسیده و دوباره از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۰ روندی افزایشی داشته و به ۱۱۲۲۳ میلیارد ریال رسیده است.

براساس نمودار (۱) مشاهده می‌شود که اگر چه بر اساس برآوردهای اولیه، ارزش افزوده صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کشور بر حسب قیمت‌های جاری از ۱۰,۸۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ به ۱۸,۶۵۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت که نشان دهنده ۱۴/۶ درصد طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۶ رشد اسمی است، اما با توجه به تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها، نشان دهنده آن است که ارزش افزوده این صنعت به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳ در سال ۱۳۹۰، ۲ درصد رشد داشته است.

همچنین بر اساس برآوردهای اولیه، ارزش افزوده کل صنایع تولید کارخانه‌ای کشور بر حسب قیمت‌های جاری از ۳۳۸,۱۵۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ به ۶۲۴,۳۳۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت که نشان دهنده ۱۶/۶ درصد رشد اسمی است، اما با توجه به تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها، نشان دهنده آن است که ارزش افزوده کل صنایع تولید کارخانه‌ای کشور به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳ در سال ۱۳۹۰، ۲/۴- درصد رشد واقعی داشته است.

۲-۲. سرمایه‌گذاری

نرخ پایین تشکیل سرمایه، مشکل مهمی در رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود. سیاست‌های دولت ممکن است در رفع این مشکل، تأثیر به‌سزایی داشته باشد. دولت باید از طریق مخارج عمومی و مالیات‌ها، وضعیتی را ایجاد کند که



منبع: مرکز آمار ایران، "نتایج آمارگیری از کارگاههای صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر" سالهای مختلف

نمودار ۶- سرمایه گذاری صنعت سنگ های ساختمانی و تزئینی در طی سال های ۹۰-۱۳۸۵ (میلیارد ریال)

کارآموزی و ... ارتباط دارند، کیفیت نیروی انسانی را بهبود می بخشد و رشد و کارایی اقتصادی را افزایش می دهد. ۳۳ درصد از سهم متوسط قیمت تمام شده در تولید انواع سنگ خام و ۹ درصد از سهم قیمت تمام شده در تولید انواع سنگ های بریده شده در صنعت سنگ مربوط به منابع انسانی می باشد [۱۲].

اشتغال در صنعت سنگ های ساختمانی و تزئینی به طور متوسط طی دوره ۹۰-۱۳۸۵، مقدار ۶۷ هزار نفر می باشد. طی دوره مورد بررسی، متوسط اشتغال صنعت کشور مقدار ۱۱۹۷ هزار نفر بوده و لذا سهم صنعت سنگ از متوسط اشتغال صنعت کشور طی سال های ۹۰-۱۳۸۵، مقدار ۵/۶۱ درصد می باشد.

سرمایه گذاری در این صنعت با فراز و نشیب هایی همراه بوده که می توان دلایل آن را تحریم های اقتصادی ایران و قانون هدفمندی یارانه ها را نام برد.

۲-۳. اشتغال

اشتغال از مهم ترین اهدافی است که دولت ها با استفاده از سیاست های مالی دنبال می نمایند. بیکاری تنها یک پدیده نامساعد اقتصادی نیست، بلکه مشکلات اجتماعی و سیاسی گوناگونی نیز به وجود می آورد. تجربه نشان داده است که بهبود کیفیت نیروی انسانی، می تواند در افزایش نرخ رشد و توسعه اقتصادی یک کشور تأثیر مثبت داشته باشد. مخارج عمومی که به نحوی به مسائلی از قبیل بهداشت عمومی، تعلیم و تربیت،

جدول ۲- میزان اشتغال صنعت سنگ های ساختمانی و تزئینی طی سال های ۹۰-۱۳۸۵ (هزار نفر)

متوسط رشد (درصد)	تعداد کارکنان (هزار نفر)							فعالیت
	متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۲/۸	۶۷	۶۷	۶۸	۶۸	۷۱	۶۹	۵۹	صنعت سنگ های ساختمانی و تزئینی
۳/۰	۱,۱۹۷	۱,۲۴۳	۱,۲۴۹	۱,۲۵۲	۱,۲۶۳	۱,۱۰۳	۱,۰۷۱	صنعت
سهم (درصد)								فعالیت
متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۵/۶۱	۵/۴۲	۵/۴۶	۵/۴۳	۵/۶۵	۶/۲۸	۵/۴۷		صنعت سنگ های ساختمانی و تزئینی

مأخذ: مرکز آمار ایران، "نتایج آمارگیری از کارگاههای صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر" سالهای مختلف

همان طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود سهم اشتغال صنعت سنگ نسبت به کل اشتغال طی سال‌های مورد بررسی بالای پنج درصد بوده است و بیشترین سهم اشتغال مربوط به سال ۱۳۸۶ با عدد ۶/۲۸ درصد و کمترین میزان مربوط به سال ۱۳۹۰ با عدد ۵/۴۲ درصد می‌باشد.

۲-۴. بهره‌وری نیروی کار

بر این اساس متوسط بهره‌وری نیروی کار «صنعت سنگ‌های

ساختامنی و تزئینی» ۲۰۳ میلیارد ریال به ازای هر نفر نیروی کار می‌باشد؛ یعنی به ازای هر نفر نیروی کار شاغل در این صنایع، با فرض ثبات سایر شرایط، به طور متوسط طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ سالانه ۲۰۳ میلیارد ریال ارزش افزوده ایجاد می‌گردد. رقم این شاخص برای کل بخش صنعت، ۳۵۶ میلیارد ریال بوده است، لذا بهره‌وری نیروی کار در این صنایع به طور متوسط ۰/۶ درصد بهره‌وری نیروی کار کل صنایع می‌باشد (ستون آخر جدول ۳).

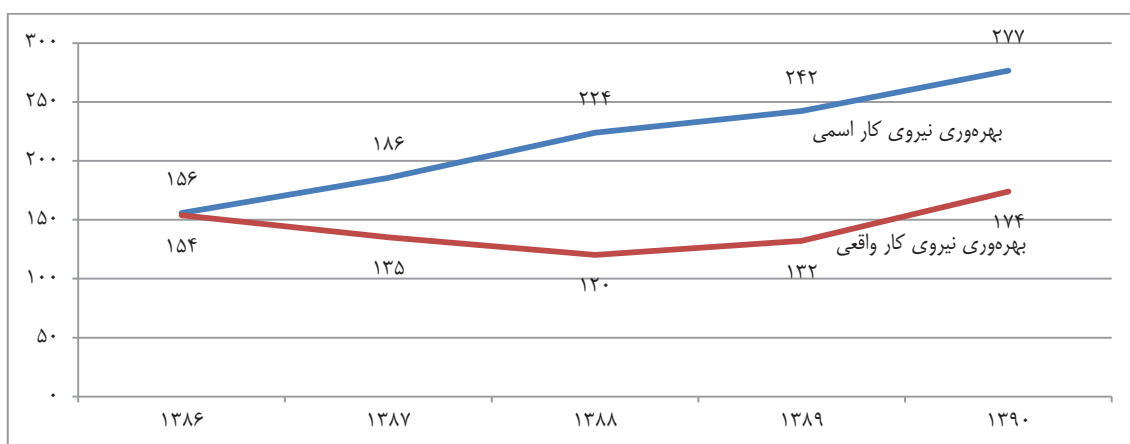
جدول ۳- ضعیف «صنعت سنگ‌های ساختامنی و تزئینی» از نظر بهره‌وری نیروی کار و سهم آن در کل صنایع تولید کارخانه‌ای ایران

نسبت بهره‌وری نیروی کار در صنعت سنگ‌های ساختامنی و تزئینی به بهره‌وری نیروی کار در کل صنعت (درصد)	بهره‌وری نیروی کار (میلیارد ریال به ازای هر نفر نیروی کار)							فعالیت
	متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۰/۶	۲۰۳	۲۷۷	۲۴۲	۲۲۴	۱۸۶	۱۵۶	۱۲۸	صنعت سنگ‌های ساختامنی و تزئینی
۱	۳۵۶	۵۰۲	۳۹۶	۳۳۶	۳۲۴	۳۰۷	۲۵۱	صنعت

ماخذ: محاسبات پژوهش

ارزش افزوده واقعی ایجاد کرده و مابقی آن سهم درصد افزایش قیمت است. برای این منظور بهره‌وری نیروی کار محاسبه شده را بر شاخص بهای تولیدکننده صنعت سنگ‌های ساختامنی تقسیم کردیم.

از آن جا که بهره‌وری نیروی کار محاسبه شده اسمی است یعنی به ازای هر نفر نیروی کار به صورت اسمی به چه میزان ارزش افزوده تولید شده و این ارزش افزوده حاصل افزایش قیمت و افزایش تولید است، لازم است تا ارزش افزوده حقیقی محاسبه شود تا به صورت واقعی مشخص شود هر نفر نیروی کار چقدر



منبع: مرکز آمار ایران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۳- مقایسه بهره‌وری نیروی کار اسمی و واقعی صنعت سنگ‌های ساختامنی و تزئینی (۱۳۸۳=۱۰۰)

در نمودار ۳ بهره‌وری نیروی کار اسمی و واقعی در صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی ایران نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بهره‌وری نیروی کار اسمی این صنعت در سال ۱۳۸۶ برابر با ۱۵۶ میلیارد ریال بوده که وقتی به صورت واقعی تبدیل می‌شود به ۱۵۴ میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) کاهش می‌یابد و این نشان دهنده این موضوع است که مابقی ارزش افزوده ایجاد شده حاصل افزایش قیمت می‌باشد به همین ترتیب برای سال ۱۳۹۰ بهره‌وری نیروی کار اسمی برابر با ۲۷۷ میلیارد ریال است که به صورت واقعی به ۱۷۴ میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) کاهش می‌یابد. همچنین این نمودار نشان می‌دهد که بهره‌وری نیروی کار اسمی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی روند افزایشی با شیب تند دارد در صورتی که بهره‌وری نیروی کار واقعی این صنعت ابتدا روند کاهشی با شیب ملایم دارد و سپس روند افزایشی ناشی از افزایش قیمت‌ها در طی این سال‌ها داشته است.

۵-۲. تعداد کارگاه‌ها

اگر سهم ارزش افزوده هر یک از کارگاه‌های یک فعالیت به خصوص بخش صنعت سنگ‌های تزئینی و ساختمانی در

دسترس بود، آنگاه می‌توانستیم در مورد تمرکز ایجاد ارزش افزوده آن فعالیت به خصوص، قضاوت کنیم. از آن‌جا که در مورد اندازه فعالیت هر یک از کارگاه‌های یک فعالیت نوعی، اطلاعاتی در دسترس نیست، تنها می‌توان در رابطه با متوسط ارزش افزوده تولید شده کارگاه‌های یک فعالیت نوعی در یک دوره زمانی خاص صحبت نمود. در سال ۱۳۸۵، تعداد کارگاه‌های بخش صنعت سنگ‌های تزئینی و ساختمانی ۱،۳۳۹ کارگاه بود که این تعداد در سال ۱۳۹۰، به ۱،۲۶۰ کارگاه کاهش یافته است.

همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود در سال ۱۳۸۵ سهم تعداد کارگاه‌های سنگ‌های ساختمانی و تزئینی ۸/۳۴ درصد بوده که این رقم در سال ۱۳۹۰ به ۸/۴۲ درصد رسیده است. همان‌طور که گفته شد، تغییرات تعداد کارگاه‌های فعالیت‌های بخش سنگ‌های ساختمانی و تزئینی ایران، دارای نوسانات شدید نیست؛ با اینحال با توجه به اینکه ارزش افزوده ایجاد شده توسط فعالیتهای بخش تولیدی سنگ‌های ساختمانی و تزئینی دارای فراز و نشیب زیادی است، ارزش افزوده هر کارگاه و لذا رشد تغییرات ارزش افزوده ایجاد شده هر کارگاه، نوسانات زیادی خواهد داشت.

جدول ۴- وضعیت تعداد کارگاه‌ها در صنعت سنگ‌های تزئینی و ساختمانی طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵

متوسط رشد (درصد)	تعداد کارگاه							فعالیت
	متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
-۱/۲	۱،۳۵۹	۱،۲۶۰	۱،۲۹۶	۱،۲۰۷	۱،۴۳۹	۱،۵۱۶	۱،۳۳۹	صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی
-۱/۴	۱۵،۹۰۰	۱۴،۹۶۲	۱۵،۳۰۱	۱۶،۱۲۹	۱۷،۰۷۵	۱۵،۸۷۸	۱۶،۰۵۷	صنعت
سهم (درصد)								فعالیت
متوسط	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۸/۵۵	۸/۴۲	۸/۴۷	۸/۱۱	۸/۴۲	۹/۵۵	۸/۳۴	صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی	

منبع: مرکز آمار ایران، "نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر" سالهای مختلف

در حال حاضر این نقطه مثبت در عرصه تولید را کم‌رنگ نموده و عملاً این موضوع کمتر به عنوان مزیت نسبی در صنعت سنگ داخلی مطرح می‌باشد؛ ولی وجود انرژی ارزان قیمت در قالب‌های مختلف در هر صنعتی به عنوان مزیت مطرح بوده و به کاهش

۶-۲. انرژی بر بودن

در مقایسه با دیگر کشورهای صاحب نام در صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، ایران دارای انرژی ارزان قیمت‌تری می‌باشد هرچند که عدم بهره‌وری کافی از انرژی

قیمت تمام شده و افزایش توان رقابت قیمتی محصول در بازارهای خارجی می‌انجامد.

براساس بررسی‌های صورت گرفته (جدول ۵)، کل بخش تولید کارخانه‌ای ایران و فعالیتهای مرتبط با صنعت سنگ، به طور متوسط طی ۹۰-۱۳۸۵ به ترتیب ۶۰۹ و ۲۱،۹۷۹ میلیون متر مکعب، مصرف گاز داشته‌اند و لذا به طور متوسط، سهم

فعالیت‌های مرتبط با صنعت سنگ، ۲/۷ درصد از مصرف گاز طبیعی کل بخش تولید کارخانه‌ای ایران را به خود اختصاص داده‌اند.

سهم کل صنعت سنگ از مصرف گاز طبیعی در بخش تولید کارخانه‌ای ایران طی ۹۰-۱۳۸۵، تقریباً ثابت باقی مانده است.

جدول ۵- بهره‌وری گاز طبیعی فعالیتهای صنعت سنگ ایران طی ۹۰-۱۳۸۵

فعالیت	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	متوسط
صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی	۵،۹۲	۶،۴۴	۶،۳۱	۶،۱۷	۴،۲۴	۴،۲۳	۵،۸
صنایع تولیدی و کارخانه‌ای	۵،۳۴	۵،۹۶	۵،۴۹	۵،۰۴	۳،۶۸	۳،۶۰	۵،۱

مأخذ: مرکز آمار ایران، «نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر» سالهای مختلف

متوسط بهره‌وری گاز طبیعی کل صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی و بخش تولید کارخانه‌ای ایران طی ۹۰-۱۳۸۵، به ترتیب ۵/۸ و ۵/۱ می‌باشد و بنابراین، به طور متوسط، بهره‌وری گاز طبیعی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی از متوسط بهره‌وری گاز طبیعی کل بخش تولید کارخانه‌ای در ایران بیشتر است.

در خصوص مقدار متوسط مصرف بنزین کل بخش تولید کارخانه‌ای ایران طی ۹۰-۱۳۸۵، مقدار ۲۴۰/۷ میلیون لیتر است. این شاخص برای کل صنعت سنگ ایران ۱۲/۳ میلیون لیتر بوده و به طور متوسط، پنج درصد از بنزین مصرفی کل بخش تولید

کارخانه‌ای ایران را به خود اختصاص داده است و بنابراین، سهم صنعت سنگ از کل بنزین مصرفی بخش تولید کارخانه‌ای ایران بیشتر از سهم این صنعت از گاز طبیعی و برق می‌باشد.

بهره‌وری بنزین کل صنعت سنگ به طور متوسط طی ۹۰-۱۳۹۰، مقدار ۲۸۵ میلیارد ریال بوده و این شاخص برای کل بخش تولید کارخانه‌ای ایران به طور متوسط طی دوره مورد بررسی، مقدار تقریبی ۵۱۵/۶ میلیارد ریال است و لذا به طور متوسط، بهره‌وری بنزین کل بخش تولید کارخانه‌ای نزدیک دو برابر بهره‌وری بنزین صنعت سنگ در ایران می‌باشد. (جدول ۶).

جدول ۶- بهره‌وری بنزین فعالیتهای صنعت سنگ ایران طی ۸۹-۱۳۸۴

فعالیت	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	متوسط
صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی	۲۰۸/۱۵	۲۷۴/۸۶	۲۸۶/۱۳	۳۸۲/۹۸	۲۷۲/۲۵	۲۷۲/۰۱	۲۸۴/۹
صنایع تولیدی و کارخانه‌ای	۵۵۳/۲۷	۵۸۱/۴۵	۲۴۵/۲۸	۵۷۲/۰۵	۶۲۶/۱۱	۶۲۶/۰۲	۵۱۵/۶

منبع: مرکز آمار ایران، «نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر» سالهای مختلف

متوسط بهره‌وری برق کل صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی و کل بخش تولید کارخانه‌ای طی ۹۰-۱۳۸۵، به ترتیب ۲/۹ و ۳/۵ می‌باشد (جدول ۷)، یعنی این دو بخش از اقتصاد ایران، به طور متوسط به ازای هر میلیون کیلو وات برق، به

ترتیب ۲/۹ و ۳/۵ میلیارد ریال ارزش افزوده به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ تولید می‌کنند و از این‌رو در ایران، بهره‌وری برق کل بخش تولید کارخانه‌ای از بهره‌وری برق کل صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی به طور متوسط بالاتر است.

جدول ۷- بهره‌وری برق فعالیتهای صنعت سنگ ایران طی ۸۹-۱۳۸۴

فعالیت	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	متوسط
صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی	۲,۷۳	۲,۸۴	۲,۹۹	۳,۲۵	۲,۹۵	۲,۵۶	۲,۹
صنایع تولیدی و کارخانه‌ای	۳,۶۱	۳,۶۳	۳,۴۹	۴,۰۳	۲,۸۵	۲,۱۶	۳,۵

منبع: مرکز آمار ایران، «نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر» سال‌های مختلف

ساختمانی و تزئینی در سال ۲۰۱۱، برابر با ۷۴۲۷۳۹۷۱۴ کیلوگرم معادل ۱۵۷۸۰۵ هزار دلار بوده است، که این رقم در سال ۲۰۱۰ برابر با ۹۳۹۲۷۳۸۷۹ کیلوگرم معادل ۲۰۹۲۸۴ هزار دلار می‌باشد (جدول ۸). همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال ۲۰۱۱ نسبت به سال ۲۰۱۰ به میزان ۵۱۴۷۹ هزار دلار کاهش صادرات داشته‌ایم، که می‌تواند ناشی از شرایط اقتصادی و بحرانهای اقتصادی کشور باشد.

متوسط بهره‌وری برق کل صنعت سنگ طی ۹۰-۱۳۸۵ با متوسط نرخ یک درصد رشد کرده است.

۳. بررسی شاخص‌های تجاری سنگ‌های ساختمانی

و تزئینی

۱-۳. صادرات

براساس آخرین آمار منتشر شده، صادرات ایران در سنگهای

جدول ۸- ارزش صادرات ایران به جهان در صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی

ردیف	شرح کالا	کد کالا	صادرات در سال ۲۰۱۰ هزار دلار	صادرات در سال ۲۰۱۱ هزار دلار
۱	سنگ‌های مرمر و سنگ‌های تراورتن: کار نشده یا ناهمواری گرفته شده	۲۵۱۵۱۱	۱۴۱۰۵۷/۵۱۲	۱۱۰۳۰۴/۴۳۶
۲	سایر سنگهای تراش‌پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند: سنگ مرمر، تراورتن، رخام	۶۸۰۲۲۱	۲۱۱۳۴/۰۳	۱۳۷۵۹/۹۳۹
۳	سایر سنگها سایر سنگهای تراش‌پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند	۶۸۰۲۲۹	۱۴۱۹۸/۱۲۵	۱۳۳۹۷/۴۵۴
۴	سنگ تراش‌پذیر کار شده یا سنگ ساختمان (باستثنای سنگ لوح)	۶۸۰۲۱۰	۱۰۴۲۹/۲۴۳	۷۶۳۰/۲۷۳
۶	سایر سنگهای تراش‌پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند	۶۸۰۲۲۳	۶۶۶۳/۸۹۲	۴۳۴۸/۰۸۳
۷	سنگ خارا (گرانیت)	۶۸۰۲۹۳	۱۰۹۳/۷۷۵	۳۹۸۹/۲۹۲
۸	سنگ مرمر، تراورتن، رخام: رخام پولیش داده شده، شکل داده شده یا کار شده اما کنده‌کاری و حکاکی نشده	۶۸۰۲۹۱	۶۲۹۸/۹۲۹	۲۷۹۸/۱۲۳
۹	سنگ خارا: کار نشده یا ناهمواری گرفته شده	۲۵۱۶۱۱	۱۴۵۱/۳۶۳	۱۱۷۲/۷۷۶
۱۰	سنگ‌های مرمر و سنگ‌های تراورتن	۲۵۱۵۱۲	۵۱۸۸/۲۸۶	۱۰۷۰/۸۹۳
۱۱	سنگ‌های اکوسین و سایر سنگ‌های آهکی برای تراش یا ساختمان؛ سنگ رخام	۲۵۱۵۲۰	۱۱۲۵/۵۱۶	۱۲۰/۷۵۳
۱۲	سایر سنگ‌های آهکی: رخام پولیش داده شده، شکل داده شده یا کار شده اما کنده‌کاری و حکاکی نشده	۶۸۰۲۹۲	۵۰/۹۸۶	۱۱۴/۰۴۸
۱۳	سنگ خارا: فقط بریده شده به وسیله اره یا به نحوی دیگر به صورت بلوک	۲۵۱۶۱۲	۵۶۹/۰۹۴	۷۲/۰۵۴
۱۴	سنگ برای کف و دیوار	۶۸۰۳۰۰	۲۳/۰۳۷	۲۶/۸۵۵
۱۵	سایر سنگهای تراش‌پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند: سایر سنگ‌های آهکی	۶۸۰۲۲۲	۰/۲۳۵	.
	جمع		۲۰۹۲۸۴,۰۲۳	۱۵۷۸۰۴/۹۷۹

Source: worldbank,wits,2014 [13].

مقایسه میزان صادرات کشورهای منتخب در بازه زمانی ۲۰۰۶-۲۰۱۱ (جدول ۹) نشان می‌دهد که ایران با سهمی برابر با ۰/۸۷ درصد از کل صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، در میان ۲۰ کشور منتخب رتبه هفدهم را داشته است. بزرگترین کشورهای صادرکننده سنگ‌های یاد شده در جهان کشورهای چین، ترکیه، هند و ایتالیا می‌باشد. لازم به توضیح است که عمده سنگ‌های صادرشده از ایران سنگ‌های بریده نشده می‌باشد.

آمارهای ارائه شده به خوبی نشان می‌دهد که در تمامی کشورهای در حال توسعه و جهان سوم میزان صادرات مواد معدنی کار نشده به مراتب بیشتر از مواد معدنی فرآوری شده آن‌ها می‌باشد. در حالی که کشورهایی مانند آمریکا، چین، هند، ایتالیا و ترکیه با توجه به اینکه از نظر ذخایر سهم خوبی دارند با این حال مواد خام را از ایران و کشورهای دیگر خریداری کرده و مجدداً به همان کشورها صادر می‌نمایند.

جدول ۹- رتبه و سهم کشورهای منتخب از صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، به تفکیک کار شده و کار نشده، ۱۱-۲۰۰۶ (تن و درصد)

صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار نشده و کار نشده در مجموع			صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار شده				صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار نشده			
رتبه	نام کشور	درصد	رتبه	وزن (تن)	نام کشور	رتبه	وزن (تن)	نام کشور	رتبه	درصد
۰	کل دنیا	۱۰۰	۰	۱۸۸۴۸۳۰۱۵	کل دنیا	۰	۱۳۲۲۳۱۲۳۹	کل دنیا	۰	۱۰۰
۱	چین	۱۸/۵۲	۱	۵۴۸۳۳۲۰۷	چین	۱	۲۰۰۰۸۳۶۰	هندوستان	۱	۱۵/۱۳
۲	ترکیه	۸/۸۲	۲	۹۰۷۷۶۹۷	ایتالیا	۲	۱۹۹۵۱۹۴۲	ترکیه	۲	۱۵/۰۹
۳	هندوستان	۸/۰۴	۳	۸۳۳۲۹۹۰	ترکیه	۳	۱۱۶۹۱۳۹۵	اندونزی	۳	۸/۸۴
۴	ایتالیا	۴/۸۸	۴	۵۷۶۹۶۹۹	هندوستان	۴	۶۶۹۲۸۰۴	اسپانیا	۴	۵/۰۶
۵	اندونزی	۳/۸۹	۵	۵۴۹۹۳۷۴	اسپانیا	۵	۶۵۵۹۲۹۷	ایتالیا	۵	۴/۹۶
۶	اسپانیا	۳/۸	۶	۵۲۴۳۴۴۲	برزیل	۶	۶۰۸۲۱۶۴	مالزی	۶	۴/۶
۷	برزیل	۳/۲۷	۷	۳۵۶۸۲۰۱	پرتغال	۷	۵۳۶۵۸۴۸	کرواسی	۷	۴/۰۶
۸	پرتغال	۲/۱۲	۸	۲۱۱۵۱۰۳	بلژیک	۸	۵۲۵۹۳۴۷	برزیل	۸	۳/۹۸
۹	مالزی	۱/۹۳	۹	۱۹۶۳۵۵۶	امارات	۹	۴۶۵۰۳۱۶	مصر	۹	۳/۵۲
۱۰	کرواسی	۱/۷۲	۱۰	۱۶۸۰۷۱۹	آفریقای جنوبی	۱۰	۴۵۵۵۸۵۹	چین	۱۰	۳/۴۵
۱۱	مصر	۱/۶۴	۱۱	۱۵۸۱۸۸۵	آلمان	۱۱	۳۳۴۸۹۹۶	پرتغال	۱۱	۲/۴۶
۱۲	آلمان	۱/۲۶	۱۲	۱۴۹۹۵۱۳	هلند	۱۲	۲۸۰۰۵۹۷	نروژ	۱۲	۲/۱۲
۱۳	آفریقای جنوبی	۱/۰۸	۱۳	۱۲۳۲۴۶۰	یونان	۱۳	۲۴۶۲۲۸۰	آلمان	۱۳	۱/۸۶
۱۴	بلژیک	۱/۰۵	۱۴	۱۱۲۲۱۸۳	سوریه	۱۴	۲۱۳۱۸۸۲	ایران	۱۴	۱/۶۱
۱۵	یونان	۰/۹۱	۱۵	۱۰۹۶۳۶۴	آمریکا	۱۵	۱۷۹۲۷۰۷	آفریقای جنوبی	۱۵	۱/۳۶
۱۶	نروژ	۰/۸۹	۱۶	۹۵۸۶۴۹	اردن	۱۶	۱۷۲۹۲۳۱	سوئد	۱۶	۱/۳۱
۱۷	ایران	۰/۸۷	۱۷	۹۵۰۸۵۰	ویتنام	۱۷	۱۶۹۰۴۵۷	یونان	۱۷	۱/۲۸
۱۸	امارات متحده عربی	۰/۶۹	۱۸	۷۹۴۲۷۳	فرانسه	۱۸	۱۵۴۶۹۲۲	فنلاند	۱۸	۱/۱۷
۱۹	هلند	۰/۵۹	۱۹	۷۸۳۳۶۸	اندونزی	۱۹	۱۳۰۸۵۳۳	قرقیزستان	۱۹	۰/۹۹
۲۰	فرانسه	۰/۵۵	۲۰	۶۷۴۰۶۷	ایران	۲۰	۱۱۵۵۲۴۳	باهاما	۲۰	۰/۸۷

منبع: برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، معاونت برنامه‌ریزی

۴-۳. واردات

براساس آخرین آمار منتشر شده از سوی بانک جهانی واردات ایران (جدول ۱۰) در سال ۲۰۱۰ برابر با ۴۱۱۰۶ هزار دلار بوده که این رقم در سال ۲۰۱۱ به ۴۱۰۱۶ هزار دلار رسیده است، همان طور که ملاحظه می‌شود در بخش واردات نیز با کاهش ۹۰ هزار دلاری مواجه بوده است. طبق آماري که از واردات جهانی در زمینه سنگ بین بازه زمانی ۲۰۰۶-۲۰۱۱ موجود می‌باشد کشور چین بیشترین حجم تولید و مصرف را در بین کشورهای منتخب دارد، در واردات

سنگ‌های تزئینی بریده نشده رتبه یک و کمتر از ۰/۳ درصد واردات سنگ‌های تزئینی بریده شده را در اختیار دارد. سهم ایران از واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار شده و نشده در این بازه زمانی تنها ۰/۲۹ درصد می‌باشد. چین با سهمی برابر ۱۸/۶۱ درصد، بیشترین واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی را در طول دوره به خود اختصاص داده است. کشورهای سنگاپور، آمریکا، کره و آلمان هر یک بعد از چین از بزرگترین واردکنندگان سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کار شده و کار نشده می‌باشند (جدول ۱۱).

جدول ۱۰- واردات ایران از هر یک از سنگهای تزئینی و ساختمانی

ردیف	شرح کالا	کد کالا	واردات در سال ۲۰۱۰ هزار دلار	واردات در سال ۲۰۱۱ هزار دلار
۱	سنگ‌های مرمر و سنگ‌های تراورتن: کار نشده یا ناهمواری گرفته شده	۲۵۱۵۱۱	۱۲۴/۰۲۶	۷۲/۰۴۵
۲	سنگ‌های مرمر و سنگ‌های تراورتن	۲۵۱۵۱۲	۱۷۷/۱۲	۱۶۲/۴۸۶
۳	سنگ‌های اکوسین و سایر سنگ‌های آهکی برای تراش یا ساختمان؛ سنگ رخام	۲۵۱۵۲۰	۶۲/۳۹	۱۴۳/۱۰۸
۴	سنگ خارا: کار نشده یا ناهمواری گرفته شده	۲۵۱۶۱۱	۵۰/۰۹۹	-
۵	سنگ خارا: فقط بریده شده به وسیله اره یا به نحوی دیگر به صورت بلوک	۲۵۱۶۱۲	۵۷۲/۲۵۶	۲۶۹/۴۹۵
۶	سنگ تراش پذیر کار شده یا سنگ ساختمان (باستنای سنگ لوح)	۶۸۰۲۱۰	۷۱/۱	۱۵/۰۲۲
۷	سایر سنگهای تراش پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند: سنگ مرمر، تراورتن، رخام	۶۸۰۲۲۱	۷۱۵/۹۳۱	۱۱۱۸/۲۰۱
۸	سایر سنگهای تراش پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند	۶۸۰۲۲۳	۲۵۶۷۲/۹۵۳	۲۶۲۸۶/۸۳۴
۹	سایر سنگها سایر سنگهای تراش پذیر یا سنگهای ساختمان و اشیاء ساخته شده از این سنگها، که فقط بریده یا اره شده و دارای سطح صاف یا یکپارچه باشند	۶۸۰۲۲۹	۸۵۲/۶۵۲	۵۸۵/۱۷
۱۰	سنگ مرمر، تراورتن، رخام: رخام پولیش داده شده، شکل داده شده یا کار شده اما کنده کاری و حکاکی نشده	۶۸۰۲۹۱	۱۱۱۲/۱۱۹	۱۵۰۱/۸۴۸
۱۱	سایر سنگ‌های آهکی: رخام پولیش داده شده، شکل داده شده یا کار شده اما کنده کاری و حکاکی نشده	۶۸۰۲۹۲	۲۱۵/۱۵۵	۱۷/۳۳۹
۱۲	سنگ خارا (گرانیت)	۶۸۰۲۹۳	۸۴۴۷/۳۰۴	۱۰۳۲۹/۱۱۳
۱۳	سایر سنگها: صیقل داده شده، شکل داده شده یا کار شده، اما کنده کاری و حکاکی نشده	۶۸۰۲۹۹	۵۸۶/۵۶۳	۳۲۶/۹۳۷
۱۴	سنگ برای کف و دیوار	۶۸۰۳۰۰	۲۴۴۶/۵۹۵	۱۸۸/۴۶۲
	جمع		۴۱۱۰۶/۲۶۳	۴۱۰۱۶/۰۶

Source: worldbank, wits, 2013

جدول ۱۱- رتبه و سهم کشورهای منتخب از واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، به تفکیک کار شده و کار نشده، ۱۱-۲۰۰۶ (تن و درصد)

واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی بریده شده و بریده نشده در مجموع			واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی بریده شده				واردات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی بریده نشده			
رتبه	نام کشور	درصد	رتبه	وزن (تن)	نام کشور	رتبه	وزن (تن)	نام کشور	رتبه	
۱۰۰	کل دنیا	۱۰۰	۰	۱۱۶۱۸۲۸۴۲	کل دنیا	۰	۱۴۶۸۳۴۸۲۳	کل دنیا	۰	
۱۸/۶۱	چین	۱۵/۷۶	۱	۱۸۳۰۶۷۲۷	آمریکا	۱	۴۸۶۹۷۰۱۵	چین	۱	
۱۲/۵۳	سنگاپور	۱۱/۱۴	۲	۱۲۹۴۲۱۰۸	کره	۲	۳۲۱۹۳۱۲۴	سنگاپور	۲	
۷/۲۲	آمریکا	۷/۷۲	۳	۸۹۶۷۴۷۳	آلمان	۳	۷۹۶۲۲۱۹	ایتالیا	۳	
۴/۸۷	کره	۴/۸۶	۴	۵۶۴۷۹۷۵	ژاپن	۴	۶۵۸۸۱۷۸	چین تایپه	۴	
۴/۰۸	آلمان	۴/۱۸	۵	۴۸۵۴۹۵۲	بلژیک	۵	۴۲۱۸۲۱۰	انگلستان	۵	
۲/۸۲	ایتالیا	۳/۹۴	۶	۴۵۸۲۷۱۴	فرانسه	۶	۳۵۲۳۰۱۱	اسپانیا	۶	
۳/۱۵	چین تایپه	۳/۲۲	۷	۳۷۳۷۶۲۶	عربستان سعودی	۷	۳۴۰۴۶۷۲	سوریه	۷	
۲/۹	انگلستان	۲/۹۴	۸	۳۴۱۸۹۰۸	انگلستان	۸	۲۷۰۴۶۱۲	دانمارک	۸	
۲/۴۶	فرانسه	۲/۷۸	۹	۳۳۳۴۵۸۰	هلند	۹	۱۹۹۹۲۹۱	هلند	۹	
۲/۴	بلژیک	۲/۴۷	۱۰	۲۸۷۱۴۳۴	اتریش	۱۰	۱۸۸۶۲۶۹	فرانسه	۱۰	
۲/۲۲	ژاپن	۲/۴۳	۱۱	۲۸۲۸۱۲۷	امارات متحده عربی	۱۱	۱۷۸۹۷۶۷	هندوستان	۱۱	
۲/۰۳	اسپانیا	۱/۹۴	۱۲	۲۲۵۰۱۸۷	کانادا	۱۲	۱۷۶۶۴۸۰	آلمان	۱۲	
۱/۹۹	هلند	۱/۸۱	۱۳	۲۰۹۸۷۴۰	ایتالیا	۱۳	۱۵۵۹۶۳۵	لهستان	۱۳	
۱/۴۹	عربستان سعودی	۱/۶۹	۱۴	۱۹۶۸۹۶۲	روسیه	۱۴	۱۴۹۹۷۲۳	یونان	۱۴	
۱/۴۱	دانمارک	۱/۵۶	۱۵	۱۸۱۵۰۶۱	اسپانیا	۱۵	۱۴۳۹۶۴۲	بلژیک	۱۵	
۱/۳۱	سوریه	۱/۴۵	۱۶	۱۶۹۱۵۱۴	چین تایپه	۱۶	۱۴۰۷۶۳۵	سوئیس	۱۶	
۱/۲۴	اتریش	۱/۴	۱۷	۱۶۲۹۴۶۱	سوئیس	۱۷	۱۴۰۶۶۶۱	تایلند	۱۷	
۱/۱۸	لهستان	۱/۳۲	۱۸	۱۵۳۲۷۶۷	لهستان	۱۸	۱۳۲۵۳۳۱	ازبکستان	۱۸	
۱/۱۷	کانادا	۱/۲	۱۹	۱۳۹۳۳۰۲	ترکیه	۱۹	۱۰۹۳۵۸۶	توگو	۱۹	
۱/۱۵	سوئیس	۱/۰۸	۲۰	۱۲۶۰۱۱۰	عراق	۲۰	۱۰۳۳۴۵۳	لوکزامبورگ	۲۰	

منبع: برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، معاونت برنامه‌ریزی

۴. صنعت سنگ پس از هدفمندی یارانه‌ها از نظر شاخص قیمت تولیدکننده

در دو سال اخیر، بخش صنعت با توجه به شرایط به وجود آمده برای کشور مواجه با مشکلاتی نظیر افزایش هزینه‌های تولید، تأمین مواد اولیه و واسطه‌ای و سرمایه‌ای، تأمین سرمایه در گردش و نقدینگی و... شده است. هزینه‌های تولید شامل هزینه‌های تأمین سرمایه (نرخ تسهیلات بانکی دولتی از ۱۴

درصد به بیش از ۲۰ درصد افزایش یافته است)، هزینه‌های به‌کارگیری نیروی کار (دستمزدها در بخش کارگری ۱۸ درصد افزایش یافته) و افزایش قیمت مواد اولیه و انرژی (برای نمونه عمدتاً به واسطه افزایش قیمت‌های انرژی نرخ حمل و نقل ۲۵ درصد افزایش یافته است) بوده است.

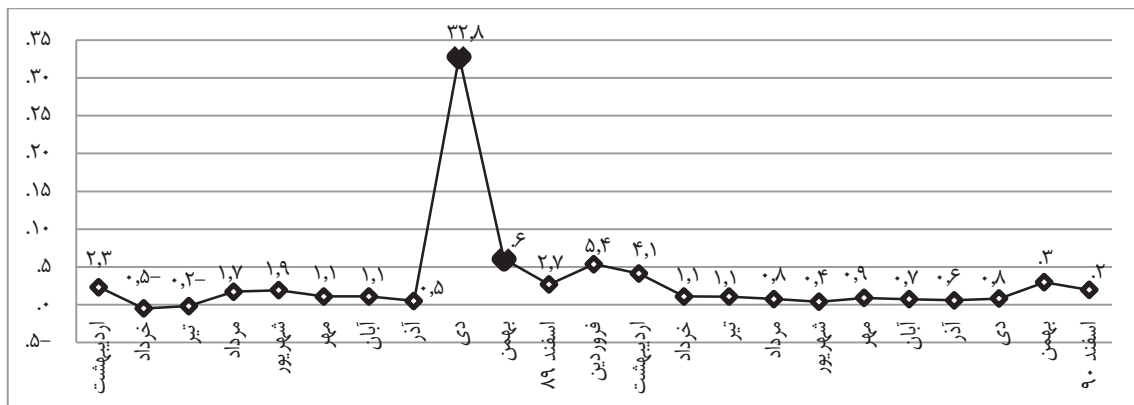
دولت برای اجرای هدفمندی یارانه‌ها و مهار تورم انتظاری ناشی از آن، سیاست‌های کنترلی شدیدی نظیر اعمال سیستم

است، به واسطه اعمال سیاست‌های ضد تورمی، تغییرات نرخ تورم کمتر از تغییرات نرخ قیمتی تولیدکننده بوده است. البته از اواخر سال ۱۳۹۰، سیاست اعمال سیستم سرکوب قیمتی کم‌رنگ شد و تورم تولیدکننده انباشته شده و اثر خود را بر تورم گذاشت و تورم شتاب گرفت.

همان‌طور که در نمودار (۴) مشاهده می‌شود در نگاه اول، شوک هدفمندی در ماه اول در بخش ساخت (صنعت) ۳۲/۷ درصد می‌باشد. اما، عدم توجه به ترکیب رشد زیر بخش‌های صنعت می‌تواند نتیجه گمراه‌کننده‌ای را به بار آورد.

سرکوب قیمتی در خصوص کالاهای واسطه‌ای تولید داخلی را پیگیری کرد و در ضمن واردات کالا نیز تسهیل شد. سیاست‌های یاد شده باعث شد تغییرات شاخص قیمت تولیدکننده که به واسطه اجرای هدفمندی یارانه‌ها و افزایش حامل‌های انرژی (از دی ماه سال ۱۳۸۹) افزایش یافته بود، از تغییرات قیمت مصرف‌کننده، فاصله بگیرد (دوره دی ماه ۱۳۸۹ تا دی ماه ۱۳۹۰).

به عبارت دیگر سیاست مذکور باعث شد تا افزایش قیمت تولیدکننده در قیمت مصرف‌کننده تخلیه نشود و انباشته شود. بعد از اجرای هدفمندی یارانه‌ها در دی ماه سال ۱۳۸۹، یک جهش در رشد ماهانه شاخص قیمت تولیدکننده ایجاد شده

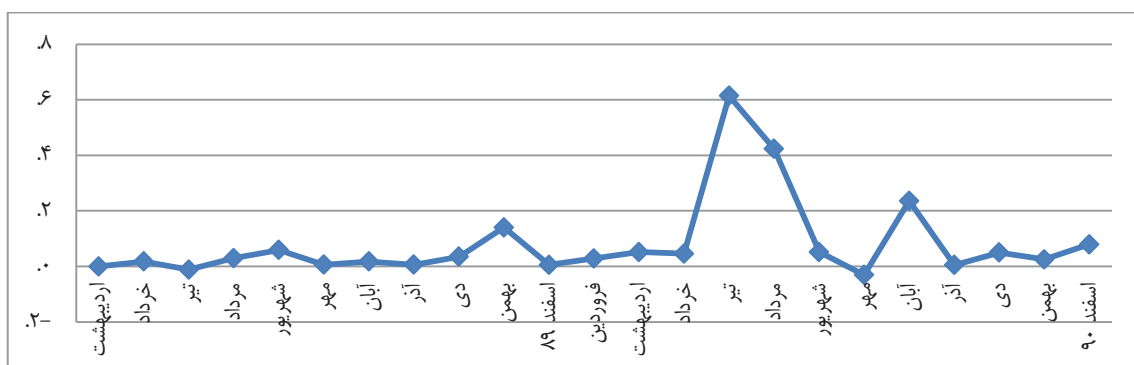


منبع: گزارش گرشاسی، علی ۱۳۹۱

نمودار ۴ - نرخ رشد شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت ساخت (فروردین ۱۳۸۹ تا اسفند ۱۳۹۰)

محصولات کانی غیر فلزی در تیر ماه ۱۳۹۰ رخ داده است که نشان می‌دهد تأثیر هدفمندی یارانه‌ها همراه با تأخیر بر بخش محصولات کانی غیر فلزی بوده است.

نمودار (۵) نشان می‌دهد با وجود آنکه کل گروه صنعت ساخت از سه بخش گروه کشاورزی، شکار و جنگلداری و گروه بخش خدمات دچار شوک شده اما افزایش قیمت بخش ساخت



منبع: گزارش گرشاسی، علی ۱۳۹۱

نمودار ۵ - نرخ رشد شاخص قیمت تولیدکننده بخش محصولات کانی غیر فلزی (فروردین ۱۳۸۹ تا اسفند ۱۳۹۰)

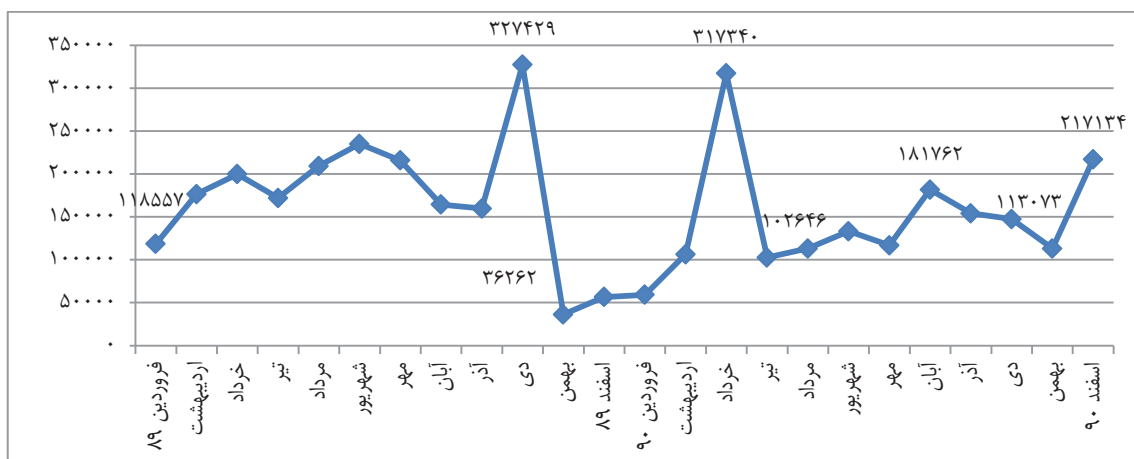
به دلیل شرایط و واقعیات مذکور، در سال ۱۳۹۰ از شتاب رشد ارزش افزوده بخش صنعت نسبت سال ۱۳۸۹ کاسته شد (به ویژه از نیمه دوم سال). رشد ارزش افزوده فصل سوم سال ۱۳۹۰ نسبت به فصل سوم سال ۱۳۸۹، منفی یک درصد، بوده است. برآوردهای اولیه بانک مرکزی نشان می‌دهد رشد ارزش افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۹۰ حدود ۲/۹ درصد بوده که در مقایسه با رشد ارزش افزوده بخش یاد شده در سال ۱۳۸۹ فاصله چشمگیری دارد. نکته دیگر رشد ارزش افزوده بخش صنعت در سال ۱۳۹۰، از رشد اقتصادی کل کشور نیز اندکی پایین‌تر است. در شش ماه اول سال ۱۳۹۱ برخی صنایع کشور که نیازهای ارزی کمتری برای تامین مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای داشته‌اند، یا به دلیل ماهیت استراتژیک خود مورد حمایت‌های دولت قرار گرفته‌اند، با تداوم رشد مواجه بوده‌اند. در نیمه نخست سال ۱۳۹۱ صنایعی همچون چوب و نساجی، کانی‌های فلزی و غیر فلزی، کاشی و سرامیک، فولاد و سیمان از رشد تولید نسبتاً مناسبی برخوردار بوده‌اند، در حالی که صنایع خودرو، لوازم خانگی و الکتریکی، آلومینا، روغن نباتی و دارو که وابستگی بیشتری به

واردات داشته‌اند، کاهش قابل ملاحظه‌ای در سطح تولید را تجربه کرده‌اند.

براساس مطالب بیان شده از سوی فعالان بخش سنگ پس از لغو عوارض ۷۰ درصدی صادرات سنگ خام، بخش عمده‌ای از صادرات سنگ به صادرات سنگ خام و نیمه فرآوری شده اختصاص دارد که عوارض ۷۰ درصدی باعث کاهش حجم صادرات در این صنعت شده بود.

طی یک سال گذشته که به دلیل افزایش عوارض صادرات، صادرات سنگ خام با محدودیت روبرو شده و در حالی که برخی شرکت‌ها انتظار افزایش صادرات سنگ فرآوری شده را داشتند اما آمارهای گمرک نشان دهنده کاهش آمار صادرات هر دو نوع سنگ یعنی خام و فرآوری شده است.

در سال ۸۹ میزان صادرات سنگ خام ۸۲۰ هزار تن و سنگ فرآوری شده ۱۴۵ هزار تن بود که این ارقام برای سال ۹۰ به ترتیب به ۶۳۰ و ۱۱۰ هزار تن رسید. در حالی که کشورهای رقیب ما دارای سهم ۴۰ درصدی صادرات در میزان تولید سنگ هستند که این رقم در کشورهایی مانند چین و ترکیه بسیار بیشتر است.



منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۶- میزان صادرات صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی (فروردین ۱۳۸۹ تا اسفند ۱۳۹۰)

۵. مشکلات «صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی» کشور

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته و مصاحبه انجام شده با فعالان حوزه سنگ‌های ساختمانی و تزئینی، می‌توان برخی از مشکلات این صنعت را به شکل زیر خلاصه نمود:

همانطور که در نمودار (۶) مشاهده می‌شود از فروردین ۱۳۸۹ لغایت اسفند ۱۳۹۰ صادرات سنگ‌های ساختمانی و تزئینی دو شوک قابل ملاحظه را تجربه کرده است که سبب افزایش میزان صادرات شده است.

۵-۱. فناوری

۱. دانش فنی و روش‌های استخراج در معادن و واحدهای فرآوری سنگ، صرفاً از طریق تجربیات بومی حاصل شده است.
۲. عدم استفاده از روش‌های مدرن و فناوری‌های مناسب سبب کاهش تولید و بهره‌وری می‌شود.

۵-۲. محصولات

۱. کیفیت پایین، قیمت بالا، ضایعات بسیار بالا و ... در محصولات صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی دیده می‌شود.

۵-۳. مقیاس تولید نامناسب

۱. سهم سنگ‌های ساختمانی و تزئینی از تولید، علیرغم وجود ذخایر زیاد بسیار پایین است.
۲. قیمت تمام شده در مقایسه با رقبای خارجی در اکثر واحدها بسیار بالا است.
۳. در تولید بر اساس استانداردهای کشورهای صنعتی ضعف وجود دارد.
۴. بنگاه‌ها برای تولید با کمبود نقدینگی مواجه هستند.

۵-۴. بازار

۱. برای اکثر بنگاه‌ها شناخت کافی در خصوص بازار سنگ‌های ساختمانی و تزئینی وجود ندارد.
۲. اکثر واحدها در بسته‌بندی محصولات جهت مصارف داخلی و صادرات ضعف دارند.
۳. عدم استقرار سیستم مدیریت مشتریان در جهت توسعه و حفظ مشتریان، ضعف بازاریابی و تجارت الکترونیکی.

۵-۵. نبود مدیریت اطلاعات

۱. عدم وجود بانک بزرگ و جامع اطلاعات مربوط به تولید، مصرف، واردات، صادرات، عرضه، تقاضا، قیمت، بازیافت، ذخیره، ذخیره معادن با توجه به شرایط موجود.
۲. عدم شناخت نیازهای مردم نیز یکی از دلایل عدم موفقیت این صنعت می‌باشد.

۵-۶. تنگنای مالی

۱. سرمایه‌گذاری مناسب و به‌موقع برای نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات به دلیل منظور نکردن سهم هزینه استهلاک در قیمت تمام شده صورت نمی‌گیرد.
۲. عدم کفایت میزان تسهیلات اعطایی در مقایسه با میزان سرمایه‌گذاری مورد نظر، کمبود نقدینگی موجود (سرمایه در گردش) برای تولید، توزیع و تخصیص نامناسب تسهیلات.
۳. در حال حاضر با اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها می‌توان گفت، سهم انرژی در تولید سنگ در کشور بالا نیست اما اجرای این قانون باعث بالا رفتن هزینه حمل و نقل شده است و با توجه به اینکه معادن در نقاط دور افتاده قرار دارند برای حمل سنگ به کارخانه‌ها باید هزینه بالایی پرداخت شود.

۵-۷. منابع انسانی

۱. اعمال مدیریت سنتی به جای مدیریت علمی، پایین بودن سطح تحصیلات و تخصص مدیران و کارکنان واحدها.
۲. کمبود نیروی متخصص و ماهر.
۳. عدم وجود مراکز آموزشی تخصصی حرفه‌ای برای صنعت سنگ.
۴. عدم آموزش مناسب کارگران برای استفاده از ماشین‌آلات جدید، با توجه به اینکه کارگران ایرانی به دلیل نداشتن تخصص کافی، بازدهی بالایی ندارند نمی‌توان از ظرفیت ماشین‌آلات موجود در صنعت سنگ به طور کامل استفاده کرد و دانش و بهره‌وری کار با ماشین‌آلات وجود ندارد.
۵. پایین بودن بهره‌وری کار در تمام بخش‌های تولیدی کشور از جمله صنعت سنگ، یکی از عوامل بالا بودن قیمت تولید سنگ‌های فرآوری شده در کشور است به طوری که در حال حاضر هزینه نیروی کار در تولید یک متر مربع سنگ در ایران سه برابر چین و دو برابر ترکیه است. در ایران برای تولید ۹ هزار مترمربع سنگ باید ۳۵ کارگر فعال باشند در حالی که این تعداد در ایتالیا به شش کارگر می‌رسد.

۸-۵. واردات و صادرات

۱. ضعف در برنامه‌ریزی و سازماندهی مناسب برای صادرات و ورود به بازارهای جدید،
۲. عدم حضور تولیدکنندگان ایرانی در برخی نمایشگاه‌های خارجی و شناساندن این صنعت به بازارهای بکر جهت صادرات، تولیدکنندگان ترک از نظر صادرات سنگ در رده خوبی قرار داشته و در بسیاری از نمایشگاه‌ها حضور دارند. دولت ترکیه بابت انبار کالای این صنعتگران در کشورهای دیگر ۵۰ درصد هزینه دفتر و انبار را به اندازه سه انبار به تولیدکنندگان پرداخت می‌کند. علاوه بر این، تولیدکنندگان کشور ترکیه نیز برای شرکت در نمایشگاه‌های خارجی بین ۵۰ تا ۸۰ درصد هزینه را از سوی دولت دریافت می‌کنند.
۳. صادرات سنگ به دلیل تحریم‌ها کاهش یافته و در حال حاضر سنگ ایرانی تنها به چند کشور با مشکلات زیاد صادر می‌شود

جمع‌بندی و ملاحظات

درخصوص حوزه تولید، میزان اشتغالزایی این صنعت بسیار بالاست. سهم اشتغال صنعت سنگ نسبت به کل اشتغال طی سال‌های مورد بررسی بالای ۵ درصد بوده است. از سال ۱۳۸۸، به دلیل پدیدار شدن آثار قانون هدفمندی یارانه‌ها و اجرایی شدن تحریم‌های جدید، شرایط خاصی را برای اقتصاد کشور به وجود آورد. به واسطه این شرایط، بخش صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی مواجه با مشکلاتی نظیر افزایش هزینه‌های تولید، تامین مواد اولیه و واسطه‌ای و سرمایه‌ای، تامین سرمایه در گردش و نقدینگی و... شده است.

اگر چه بر اساس برآوردهای اولیه، ارزش افزوده صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی کشور بر حسب قیمت‌های جاری از ۱۰،۸۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ به ۱۸،۶۵۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت که نشان دهنده ۱۴/۶ درصد طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۶ رشد اسمی است، اما با توجه به تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها، نشان دهنده آن است که ارزش افزوده این صنعت به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳ در سال ۱۳۹۰، ۲ درصد رشد داشته است.

همچنین بر اساس برآوردهای اولیه، ارزش افزوده کل صنایع تولید کارخانه‌ای کشور برحسب قیمت‌های جاری از ۳۳۸،۱۵۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ به ۶۲۴،۳۳۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت که نشان‌دهنده ۱۶/۶ درصد رشد اسمی است، اما با توجه به تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها، نمایانگر آن است که ارزش افزوده کل صنایع تولید کارخانه‌ای کشور به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۳ در سال ۱۳۹۰، ۲ درصد رشد واقعی داشته است.

بهره‌وری نیروی کار اسمی این صنعت در سال ۱۳۸۶ برابر با ۱۵۶ میلیارد ریال بوده که وقتی به صورت واقعی تبدیل می‌شود به ۱۵۴ میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) کاهش می‌یابد و این نشان دهنده این موضوع است که مابقی ارزش افزوده ایجاد شده حاصل افزایش قیمت می‌باشد به همین ترتیب برای سال ۱۳۹۰ بهره‌وری نیروی کار اسمی برابر با ۲۷۷ میلیارد ریال است که به صورت واقعی به ۱۷۴ میلیارد ریال (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) کاهش می‌یابد. همچنین این نمودار نشان می‌دهد که بهره‌وری نیروی کار اسمی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی روند افزایشی با شیب تند دارد در صورتی که بهره‌وری نیروی کار واقعی این صنعت ابتدا روند کاهشی با شیب ملایم دارد و سپس روند افزایشی ناشی از افزایش قیمت‌ها در طی این سال‌ها داشته است.

متوسط بهره‌وری گاز طبیعی کل صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی و بخش تولید کارخانه‌ای ایران طی ۱۳۹۰-۱۳۸۵، به ترتیب ۵/۸ و ۵/۱ می‌باشد و بنابراین، به طور متوسط، بهره‌وری گاز طبیعی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی از متوسط بهره‌وری گاز طبیعی کل بخش تولید کارخانه‌ای در ایران بیشتر است.

از عمده‌ترین مشکلات این صنعت نیز عبارتند از: عدم استفاده از روش‌های مدرن و فناوری‌های مناسب که منجر به کاهش تولید و بهره‌وری می‌شود، مقیاس تولید نامناسب، بازار، عدم وجود بانک بزرگ و جامع اطلاعات مربوط به تولید، مصرف، واردات، صادرات، عرضه، تقاضا، قیمت، بازیافت، ذخیره، ذخیره معادن با توجه به شرایط موجود، تنگناهای مالی، مشکلات مربوط به منابع انسانی و بهره‌وری پایین و واردات و صادرات و ضعف در برنامه‌ریزی و سازماندهی مناسب برای صادرات و ورود به بازارهای جدید.

توصیه‌های سیاستی

برای آنکه جایگاه این صنعت در اقتصاد ایران بهبود یابد پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

۱. در حال حاضر قیمت سنگ کار شده در داخل در بسیاری از موارد بیشتر از بازارهای جهانی است و به همین دلیل تأمین نیاز داخل برای تولیدکنندگان جذاب‌تر از صادرات است.
۲. در حال حاضر خریداران خارجی باید پول خرید سنگ را به طور یک‌جا به فروشنده پرداخت کنند که این مسئله باعث کاهش حجم خرید شده و خریداران به سمت کشورهای دیگر جذب شده‌اند، لذا گشایش LC می‌تواند سبب افزایش صادرات این صنعت شود.
۳. نکته قابل توجه دیگر تأکید بر لزوم افزایش اعطای تسهیلات به معادن برای بالا رفتن میزان تولید سنگ در کشور است. در حال حاضر یک میلیون و ۴۰۰ هزار تن سنگ مازاد بر نیاز داخل تولید می‌شود که اگر مسئولان به جای وضع تعرفه صادرات سنگ خام، حمایت‌های تشویقی از صادرات سنگ کار شده اعمال می‌کردند سبب بالا رفتن میزان صادرات سنگ فرآوری شده، می‌گشت.
۴. کشورهای آسیای میانه بازار سنگ بریده ایران محسوب می‌شوند که در صورت هدفمند شدن یارانه حضور در نمایشگاه چین کشورهایی، بازار صادرات سنگ بریده ایران تقویت خواهد شد.
۵. از سویی دیگر هزینه گمرکی برای صادرات سنگ خام و فراوری شده به یک اندازه است در حالی که می‌توان این هزینه را برای سنگ بریده شده حذف کرد تا صادرات سنگ فرآوری شده رونق بیشتری بگیرد.
۶. از آن‌جا که برخی سنگ‌ها با اعمال عوارض صادراتی توجیه اقتصادی خود را برای صادرات از دست داده‌اند؛ لغو عوارض صادرات می‌تواند عاملی برای افزایش صادرات سنگ باشد.

پی‌نوشت

۱. این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی "تحلیل اقتصادی صنعت سنگ‌های ساختمانی و تزئینی (مجری: پریسا یعقوبی منظری)"، انجام شده در مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی در سال ۱۳۹۲ می‌باشد.

۲. برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، معاونت برنامه‌ریزی.
 ۳. روزنامه دنیای اقتصاد، یکشنبه ۱۳۹۲/۰۳/۰۵. سال یازدهم شماره ۲۹۲۸.
 ۴. ماهنامه علمی - تخصصی صنعت مصالح ساختمانی.
 ۵. ماهنامه علمی - تخصصی سیمان.
 ۶. همان.
 ۷. همان.
 ۸. فهیمی‌فر، جمشید، ۱۳۷۶.
 ۹. ماهنامه علمی - تخصصی صنعت مصالح ساختمانی.
 ۱۰. برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، معاونت برنامه‌ریزی.
 ۱۱. همان.
 ۱۲. روزنامه دنیای اقتصاد.
13. World Integration Trade Solution (wits).

منابع

- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت، آذر ۱۳۹۲.
- برنامه‌های راهبردی مصالح ساختمانی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، معاونت برنامه‌ریزی.
- فهیمی‌فر، جمشید. بازار جهانی سنگ‌های تزئینی و سهم صادراتی ایران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۶.
- گمرک جمهوری اسلامی ایران، آمار واردات سالهای مختلف.
- مرکز آمار ایران، نتایج آمارگیری از کارگاههای صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر، سالهای مختلف.
- روزنامه دنیای اقتصاد، یکشنبه ۱۳۹۲/۰۳/۰۵. سال یازدهم شماره ۲۹۲۸.
- ماهنامه علمی - تخصصی صنعت مصالح ساختمانی.
- حسن‌پور، یوسف. "راهکارهای ارتقای صادرات مواد و صنایع معدنی"، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۹.
- صادقی‌فروشان، محمدرضا. "بررسی مزیت‌ها، موانع و پتانسیل بلقوه صادراتی کاشی‌های سرامیکی ایران به بازارهای هدف حوزه خلیج فارس"، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۴۰، ۱۳۷۸.
- گرشاسبی، علی، گزارش منتشر شده در مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۹۱.
- <http://worldbank,wits,2014>